

Fluidi

**FIZIKA
PSS-GRAD
22. studenog 2023.**

Cutnell & Johnson PHYSICS 9_e

WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

DEFINICIJA MASENE GUSTOĆE

masena gustoća tvari je masa tvari podijeljena s volumenom tvari

$$\rho = \frac{m}{V}$$

jedinica SI za masenu gustoću: kg/m³

11.1 Masena gustoća

krutine	ρ (kg/m ³)
aluminij	2700
mjed	8470
beton	2200
bakar	8890
dijamant	3520
zlato	19300
led	917
čelik	7860
olovo	11300
kvarc	2660
srebro	10500
drvо	550

tekućine	ρ (kg/m ³)
krv (37 °C)	1060
etilni alkohol	806
živa	13600
ulje	800
voda (4 °C)	1000

plinovi	ρ (kg/m ³)
zrak	1,29
ugljikov dioksid	1,98
helij	179
vodik	0,0899
dušik	1,25
kisik	1,43

Primjer 1 Udio krvi u tjelesnoj težini čovjeka

Ljudsko tijelo težine 690 N sadrži oko 5,2 L krvi.

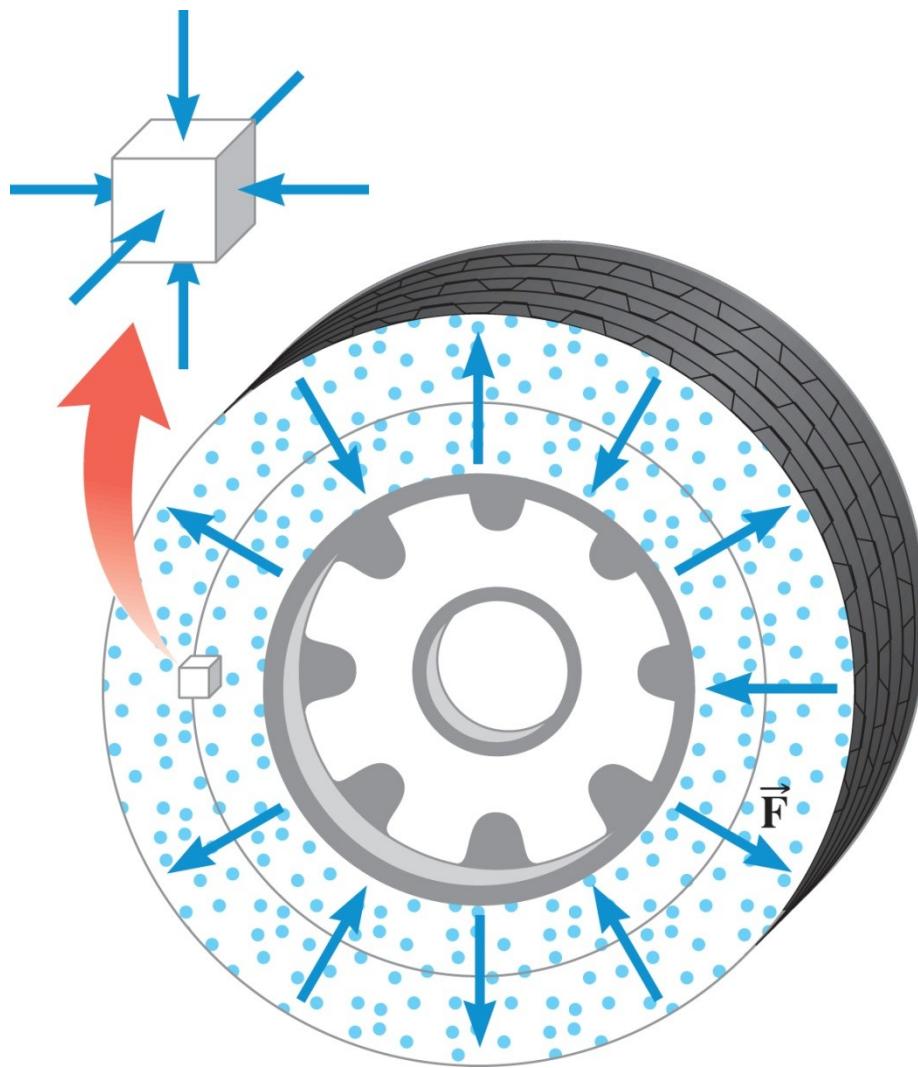
- (a) Odredite težinu krvi.
- (b) Koliki je težinski udio krvi?

$$(a) m = \rho V = 5,2 \cdot 10^{-3} \text{ m}^3 \cdot 1060 \text{ kg m}^{-3} = 5,5 \text{ kg}$$

$$G = mg = 5,5 \text{ kg} \cdot 9,8 \text{ m s}^{-2} = 54 \text{ N}$$

$$(b) w = \frac{G}{G_{\text{ukupno}}} = \frac{54 \text{ N}}{690 \text{ N}} = 7,8 \%$$

11.2 Tlak

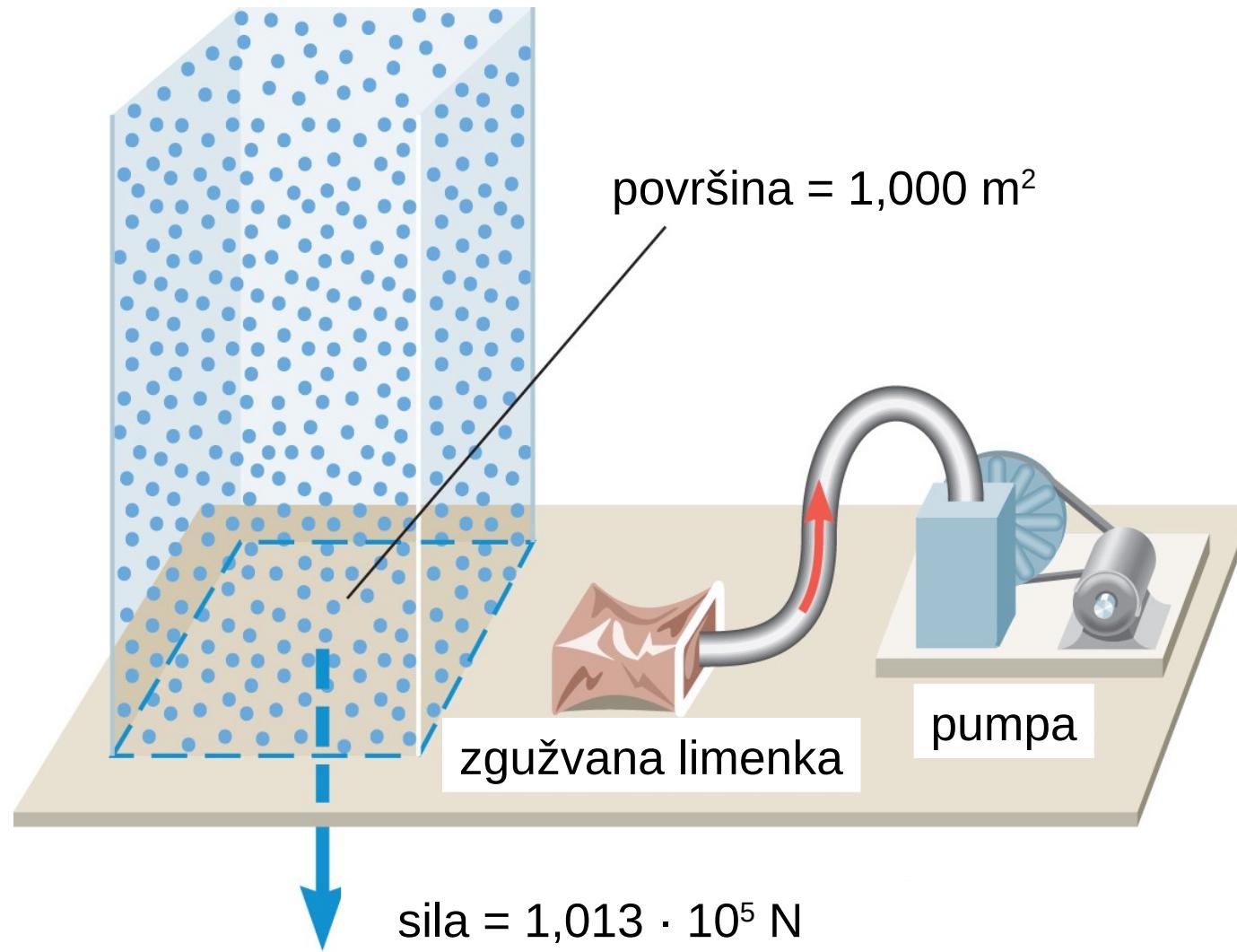

$$p = \frac{F}{S}$$

jedinica SI za tlak: $1 \text{ N/m}^2 = 1 \text{ Pa}$

11.2 Tlak

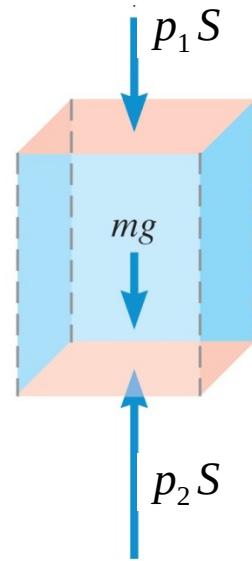
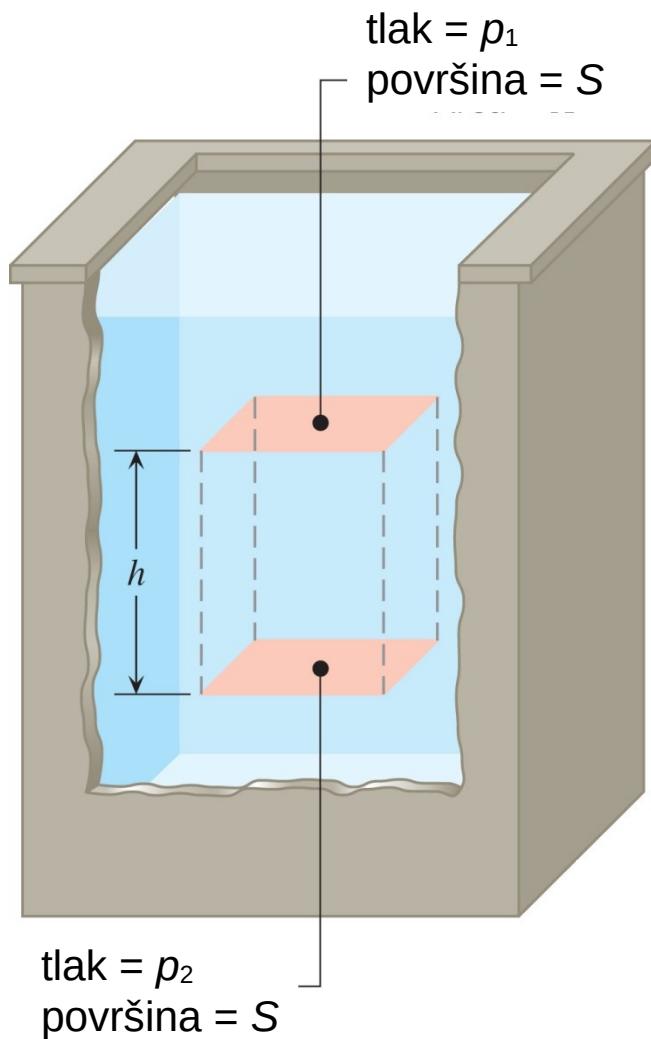
Atmosferski tlak na nultoj nadmorskoj visini: $1,013 \cdot 10^5$ Pa

WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

11.3 Odnos tlaka i dubine u mirnom fluidu

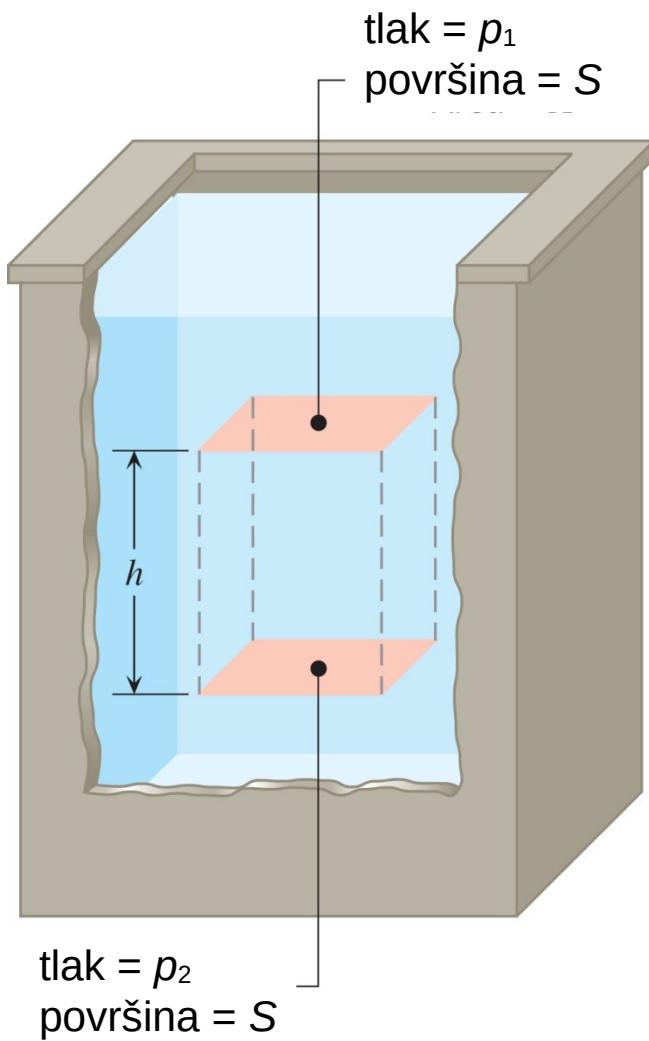
$$\Sigma F = p_2 S - p_1 S - mg = 0$$

$$p_2 S = p_1 S + mg$$

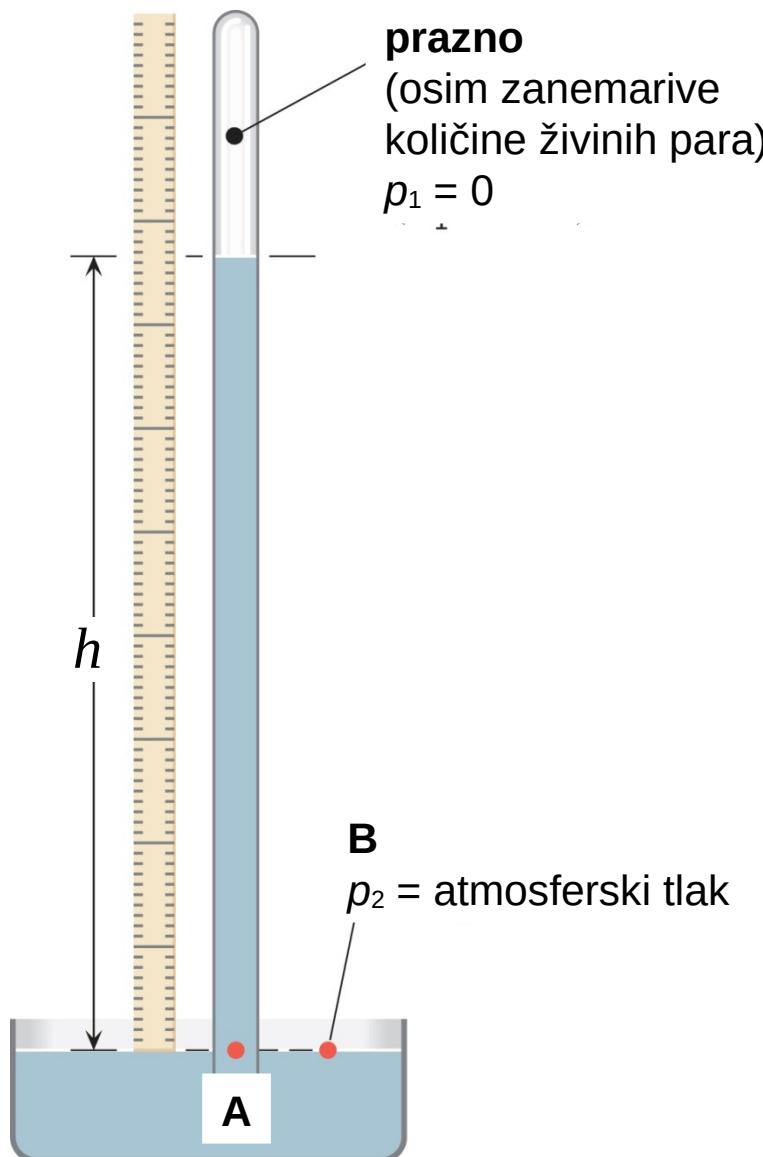
$m = \rho V$

11.3 Odnos tlaka i dubine u mirnom fluidu

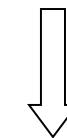

$$\begin{aligned} & \text{tlak} = p_1 \\ & \text{površina} = S \\ \\ & V = Sh \\ \\ & p_2 S = p_1 S + \rho V g \\ \\ & p_2 S = p_1 S + \cancel{\rho} \cancel{S} h g \\ \\ & p_2 = p_1 + \rho h g \end{aligned}$$

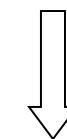
11.4 Mjerenje tlaka

$$p_2 = p_1 + \rho h g$$

$$p_{\text{atm}} = \rho h g$$

$$h = \frac{p_{\text{atm}}}{\rho g} = \frac{1,01 \cdot 10^5 \text{ Pa}}{13600 \text{ kg m}^{-3} \cdot 9,8 \text{ m s}^{-2}}$$

$$h = 760 \text{ mm}$$

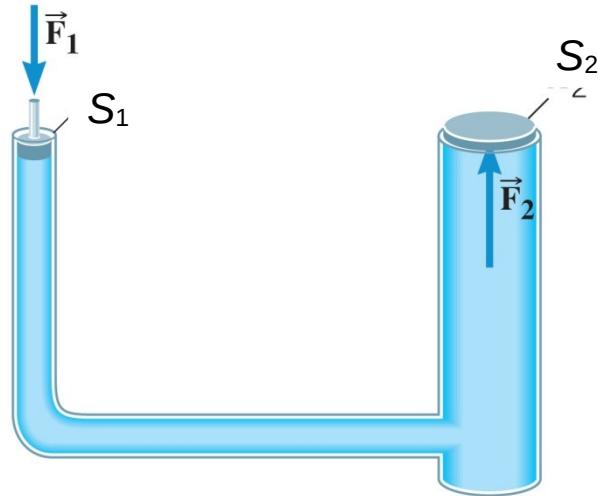
atmosferski tlak odgovara
stupcu žive od 760 mm

WILEY

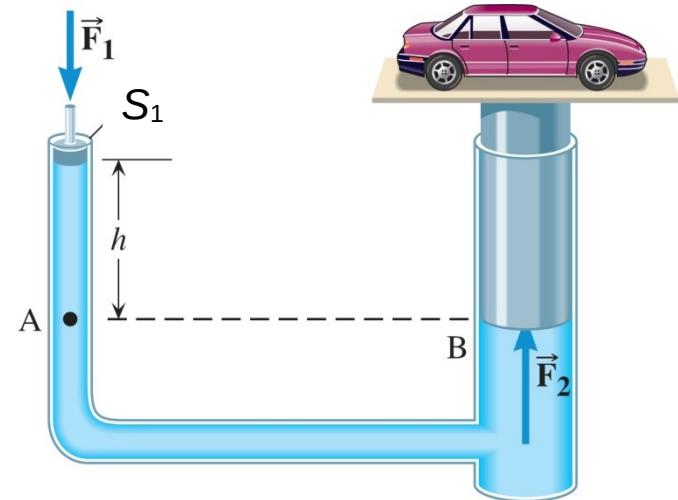
11.5 Pascalovo načelo

PASCALOVU NAČELO

Svaka promjena tlaka u zatvorenom fluidu prenosi se, u istom iznosu, na sve dijelove fluida i stijenke posude.

(a)

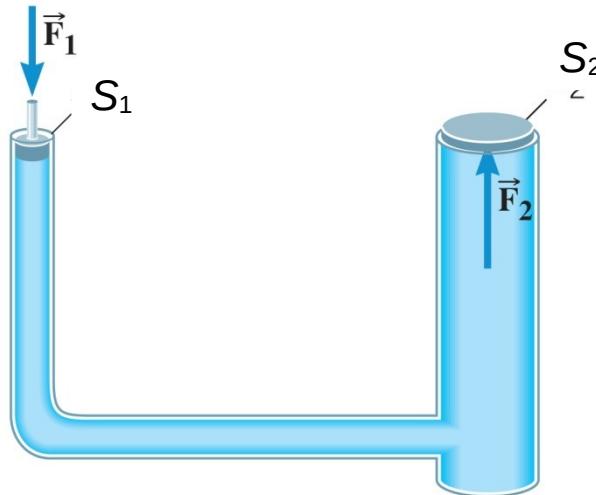

(b)

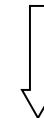
WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

11.5 Pascalovo načelo

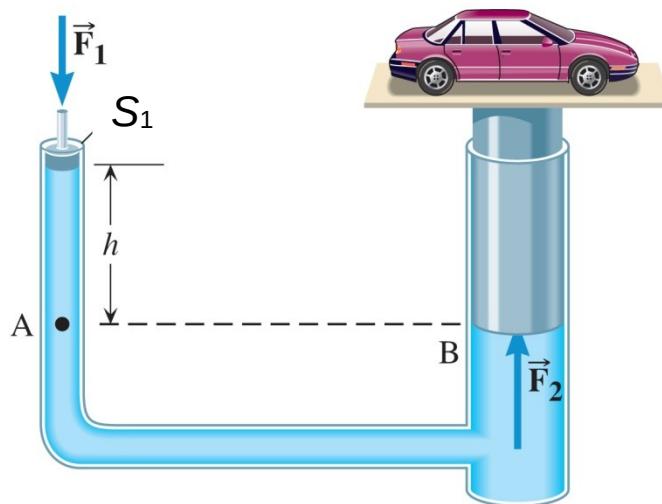
$$p_1 = p_2$$

$$\frac{F_1}{S_1} = \frac{F_2}{S_2}$$

$$F_2 = F_1 \frac{S_2}{S_1}$$

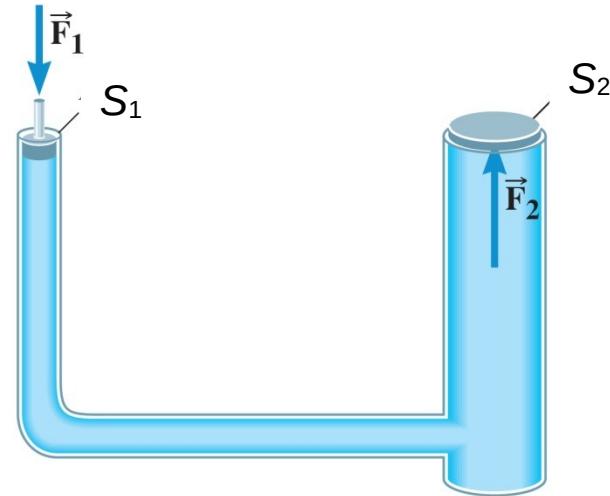
(b)

11.5 Pascalovo načelo

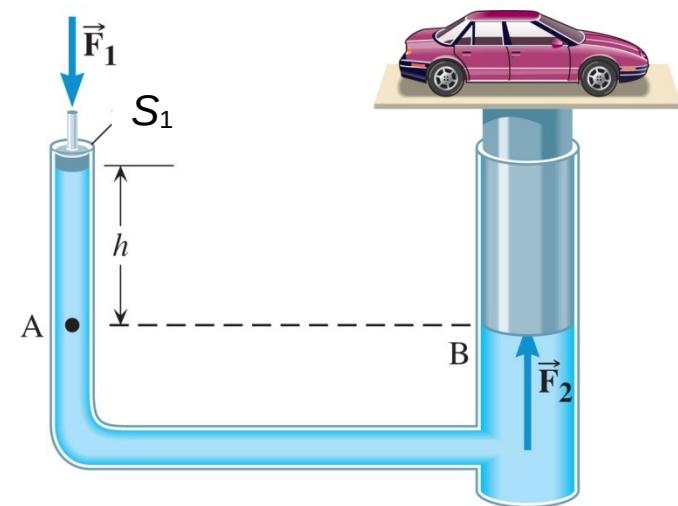
Primjer 7 Podizanje automobila

Ulagni klip ima polumjer od 0,0120 m a izlazni klip polumjer od 0,150 m.

Težina automobila (zajedno s izlaznim klipom) je 20500 N. Težinu ulaznog klipa zanemarite. Odredite ulaznu silu.

(a)

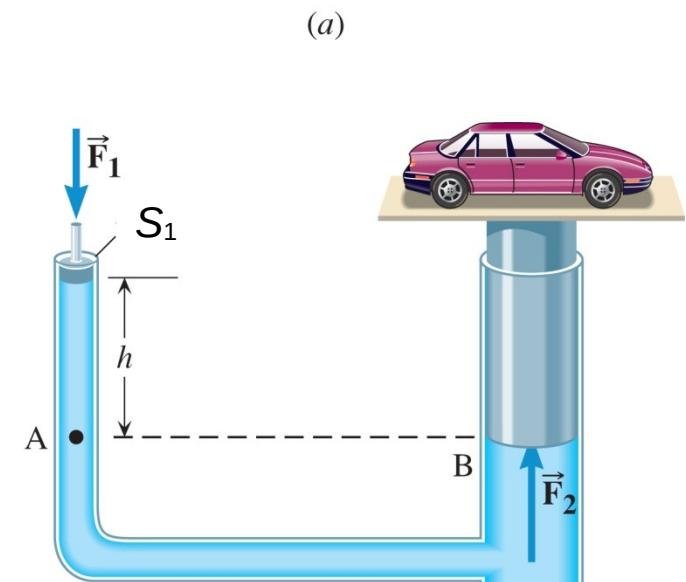
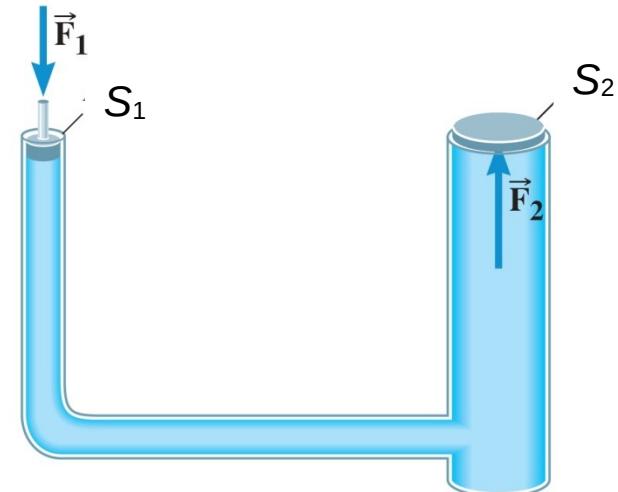
(b)

11.5 Pascalovo načelo

$$F_2 = F_1 \frac{S_2}{S_1}$$

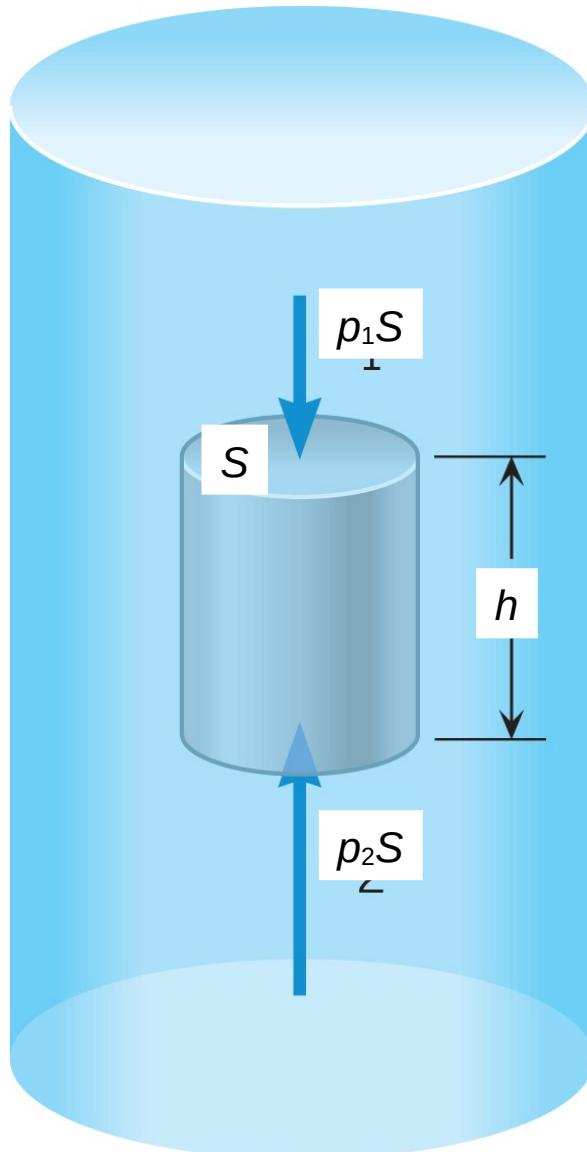
$$F_2 = 20500 \text{ N} \frac{(0,0120 \text{ m})^2 \pi}{(0,150 \text{ m})^2 \pi}$$

$$F_2 = 131 \text{ N}$$

(b)

11.6 Arhimedov zakon

$$p_2 - p_1 = \rho h g$$

$$U = p_2 S - p_1 S = (p_2 - p_1) S$$

$$U = \rho g h S$$

$$U = \rho V g$$

masa istisnutog fluida

WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

ARHIMEDOV ZAKON

Tijelo uronjeno u fluid izgubi na težini onoliko koliko teži istisnuti fluid.

$$U = G_{\text{fluid}}$$

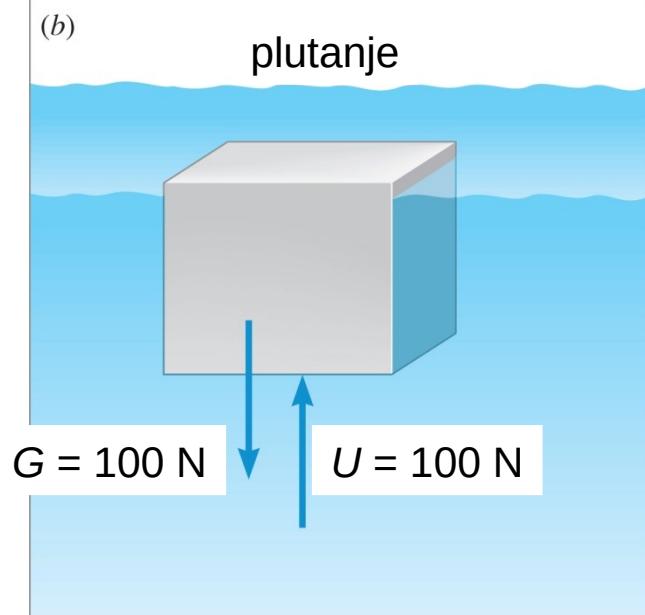
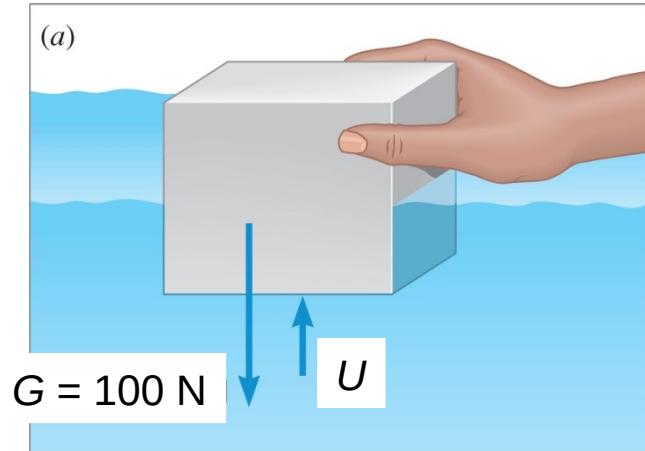
uzgon

težina istisnutog fluida

11.6 Arhimedov zakon

Ako je uzgon jednak težini onda tijelo u fluidu pluta.

$$U = \rho_{\text{fluid}} g V_{\text{uronjen}}$$

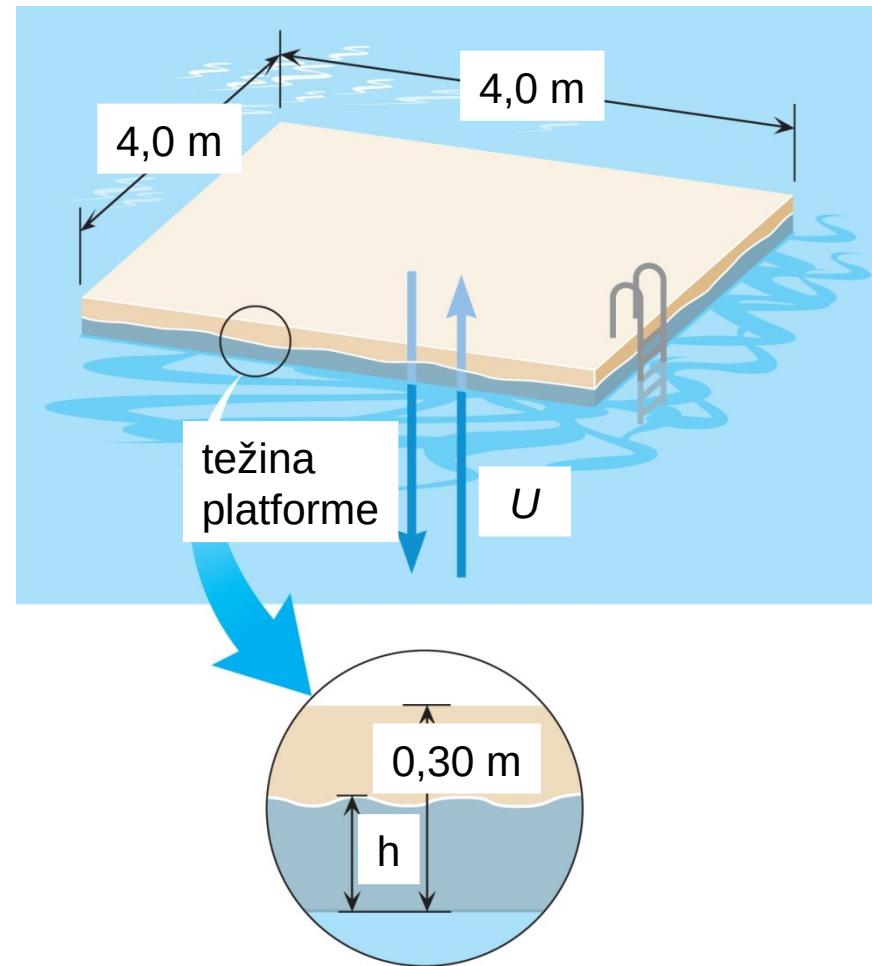

WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

Primjer 9 Plutajuća platforma

Pluta li drvena platforma na vodi?
Ako pluta, koliko je duboko
uronjena u vodu?

11.6 Arhimedov zakon

$$V_{\text{ukupni}} = 4,0 \text{ m} \cdot 4,0 \text{ m} \cdot 0,30 \text{ m} = 4,8 \text{ m}^3$$

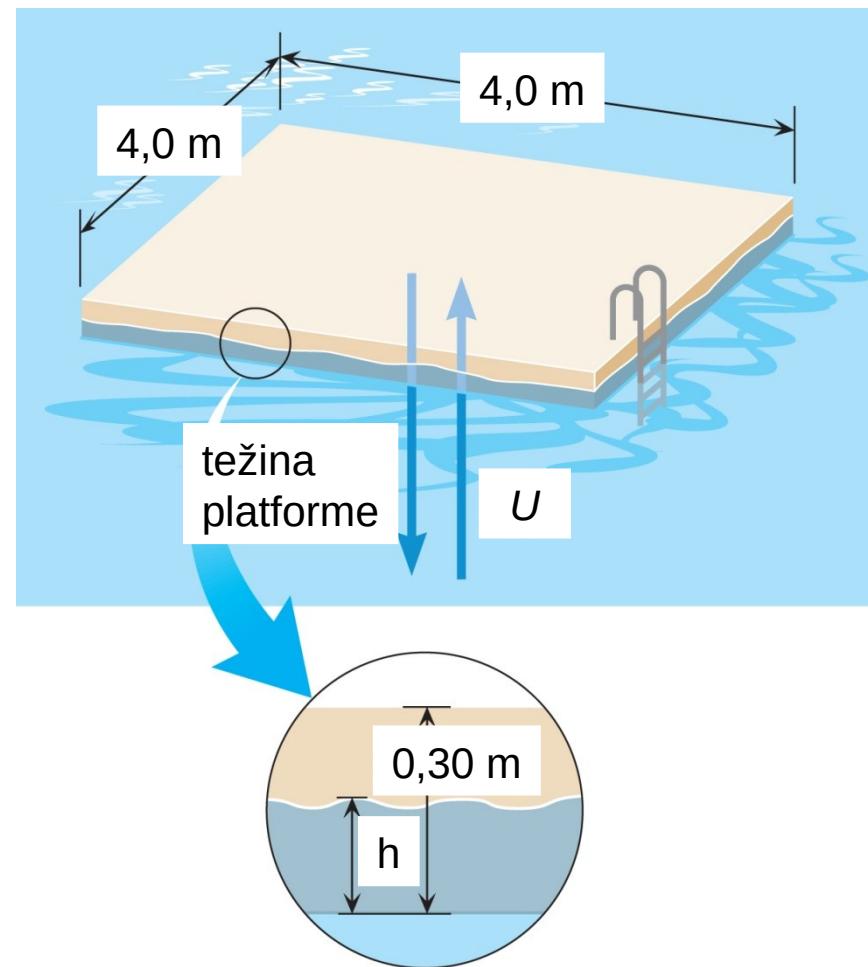
$$U = \rho_{\text{fluid}} g V_{\text{uronjen}}$$

$$U_{\max} = \rho_{\text{fluid}} g V_{\text{ukupni}}$$

$$U_{\max} = 1000 \text{ kg m}^{-3} \cdot 9,8 \text{ m s}^{-2} \cdot 4,8 \text{ m}^3$$

$$U_{\max} = 47000 \text{ N}$$

kad bi cijela platforma bila uronjena
tad bi uzgon bio 47000 N

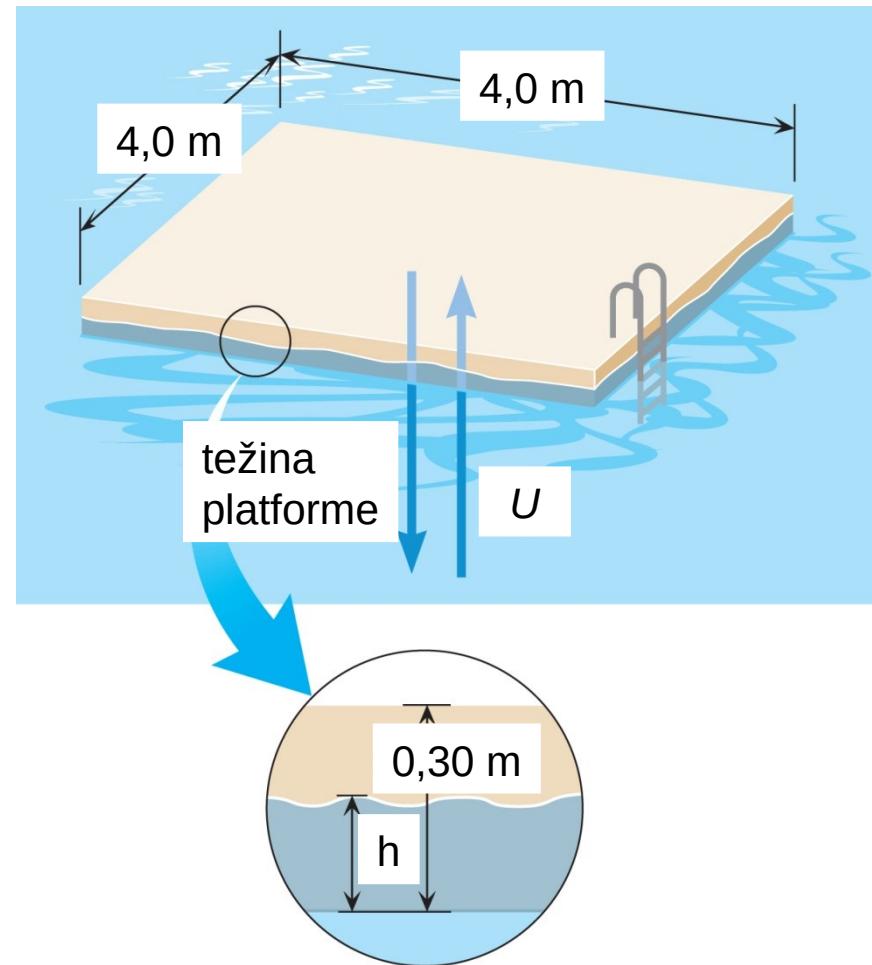
11.6 Arhimedov zakon

$$G = m g = \rho_{\text{drvo}} V_{\text{ukupni}} g$$

$$G = 550 \text{ kg m}^{-3} \cdot 4,8 \text{ m}^3 \cdot 9,8 \text{ m s}^{-2}$$

$$G = 26000 \text{ N} < 47000 \text{ N}$$

⇒ platforma pluta

11.6 Arhimedov zakon

$$G = U$$

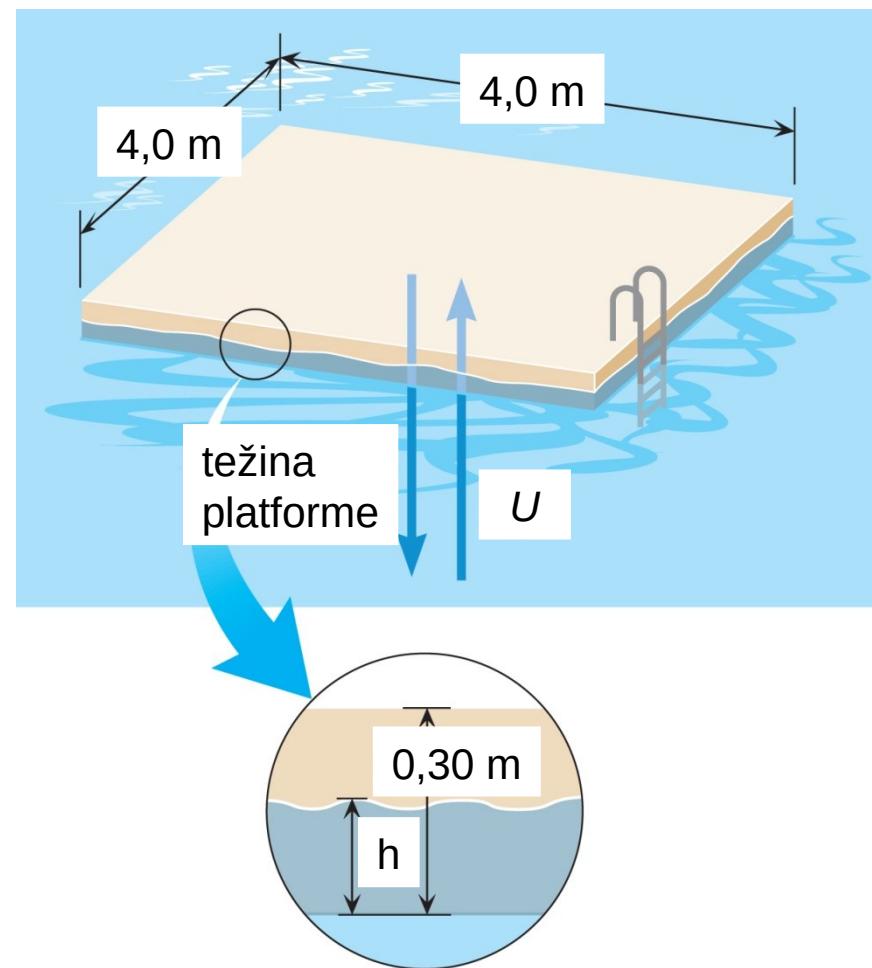

$$26000 \text{ N} = 1000 \text{ kg m}^{-3} \cdot 9,8 \text{ m s}^{-2} \cdot 4,0 \text{ m} \cdot 4,0 \text{ m} \cdot h$$

$$h = \frac{26000 \text{ N}}{1000 \text{ kg m}^{-3} \cdot 9,8 \text{ m s}^{-2} \cdot 4,0 \text{ m} \cdot 4,0 \text{ m}}$$

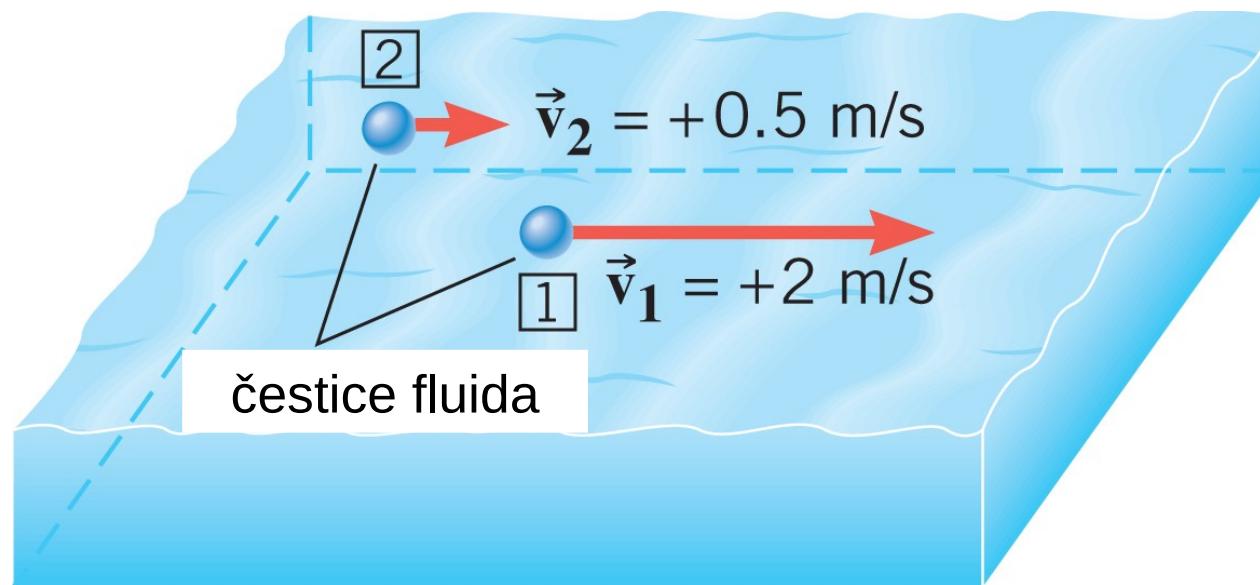
$$h = 0,17 \text{ m}$$

11.7 Gibanje fluida

Pri **stalnom toku** u svakoj je točki brzina čestica konstantna.

Nestalni tok znači da se brzina čestica, u svakoj točki, s vremenom mijenja.

Turbulentni tok je ekstremni oblik nestalnog toka u kojem se brzina čestica u svakoj točki fluida nepredvidljivo mijenja i po iznosu i po smjeru.

Fluidi mogu biti **stlačivi** ili **nestlačivi**. Većina tekućina su gotovo nestlačive.

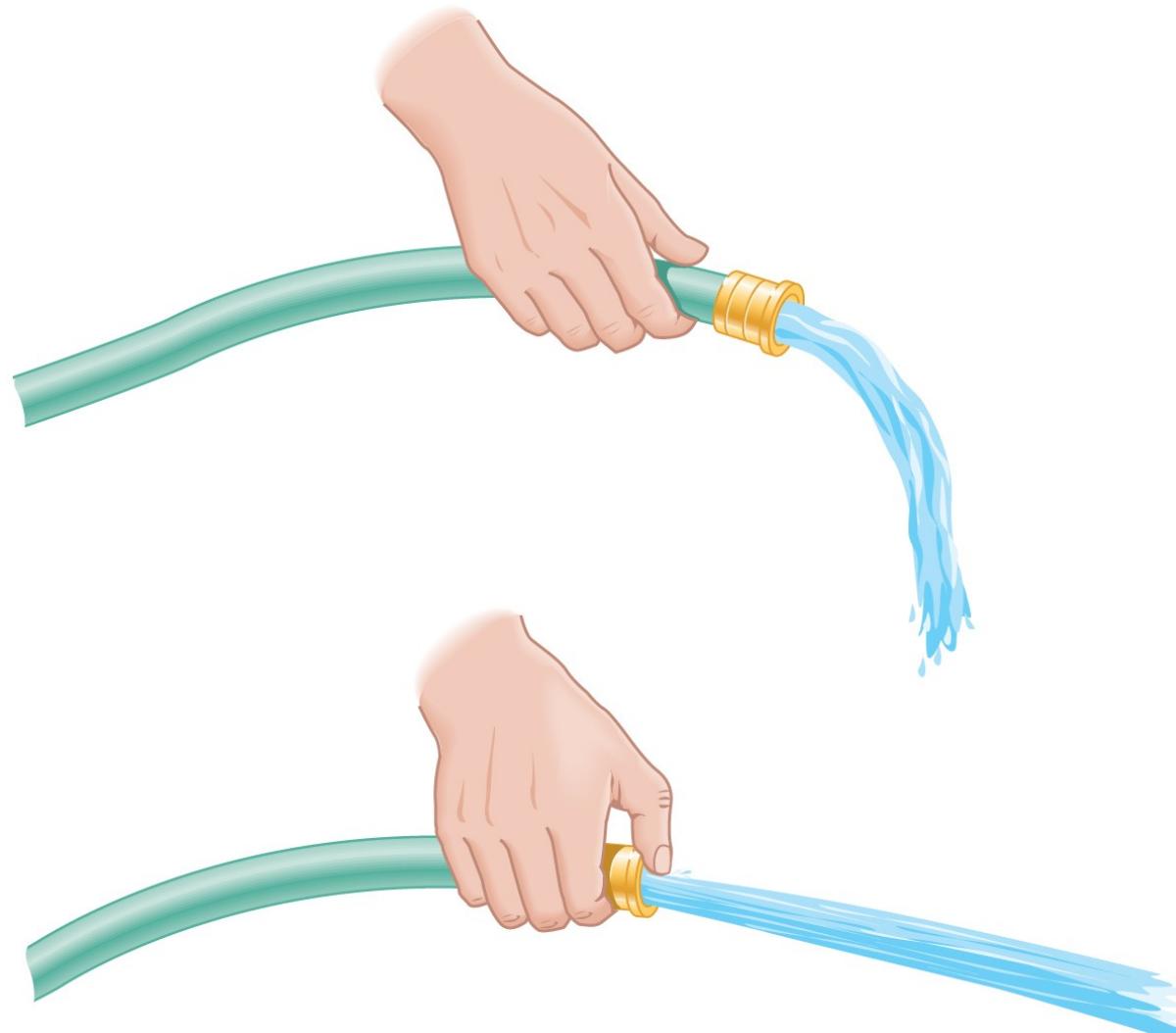
Fluidi mogu biti **viskozni** ili **neviskozni**.

ljepljiv,
gusto tekući

Nestlačiv i neviskozni fluid nazivamo **idealnim fluidom**.

11.8 Jednadžba kontinuiteta

Maseni protok je masa fluida koja, u jedinici vremena, prođe kroz cijev.

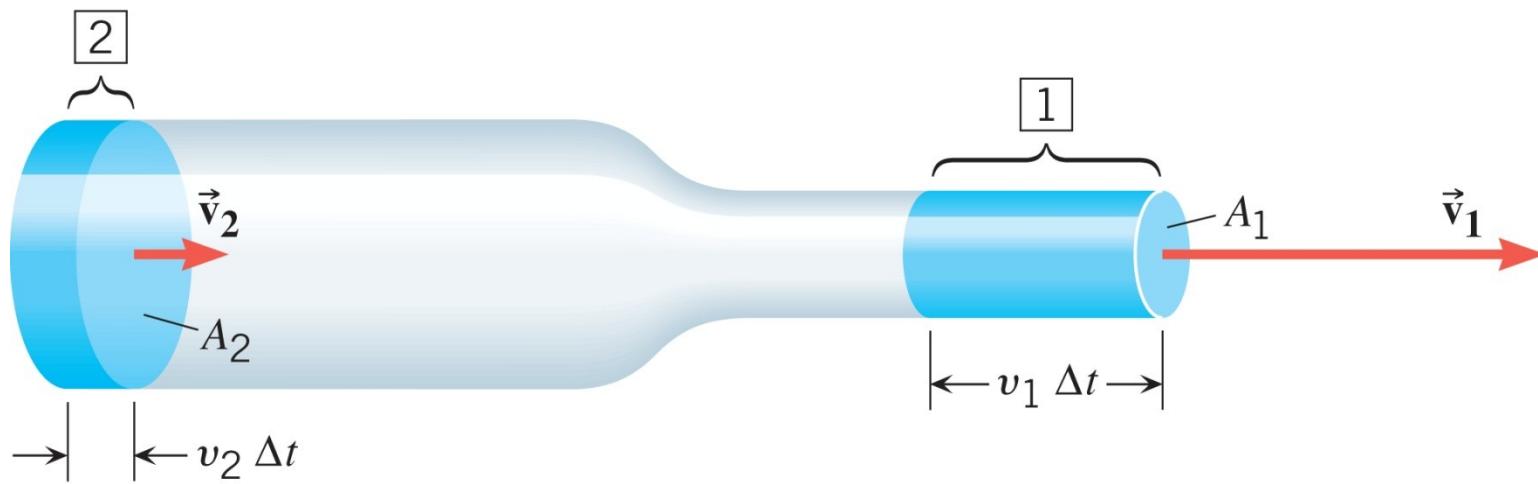
WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

11.8 Jednadžba kontinuiteta

udaljenost

$$\Delta m = \rho V = \rho A v \Delta t$$

$$\frac{\Delta m_2}{\Delta t} = \rho_2 A_2 v_2$$

$$\frac{\Delta m_1}{\Delta t} = \rho_1 A_1 v_1$$

WILEY

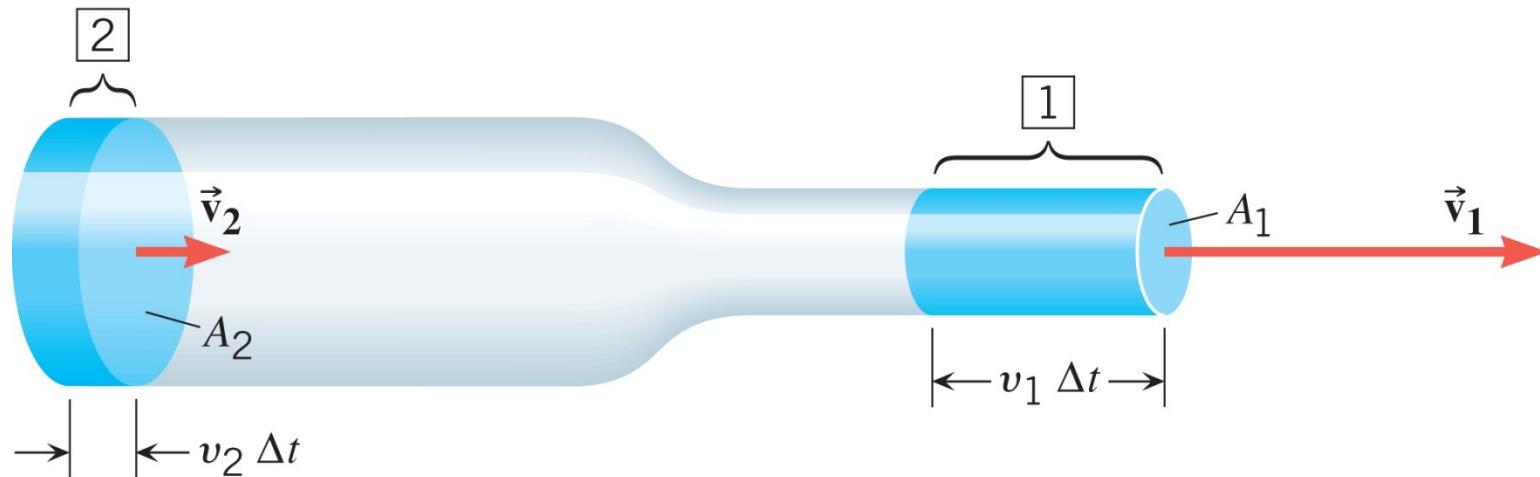
Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

JEDNADŽBA KONTINUITETA

Maseni protok isti je na svakom položaju uzduž cijevi koja ima jedan ulaz i jedan izlaz za tok fluida.

$$\rho_1 A_1 v_1 = \rho_2 A_2 v_2$$

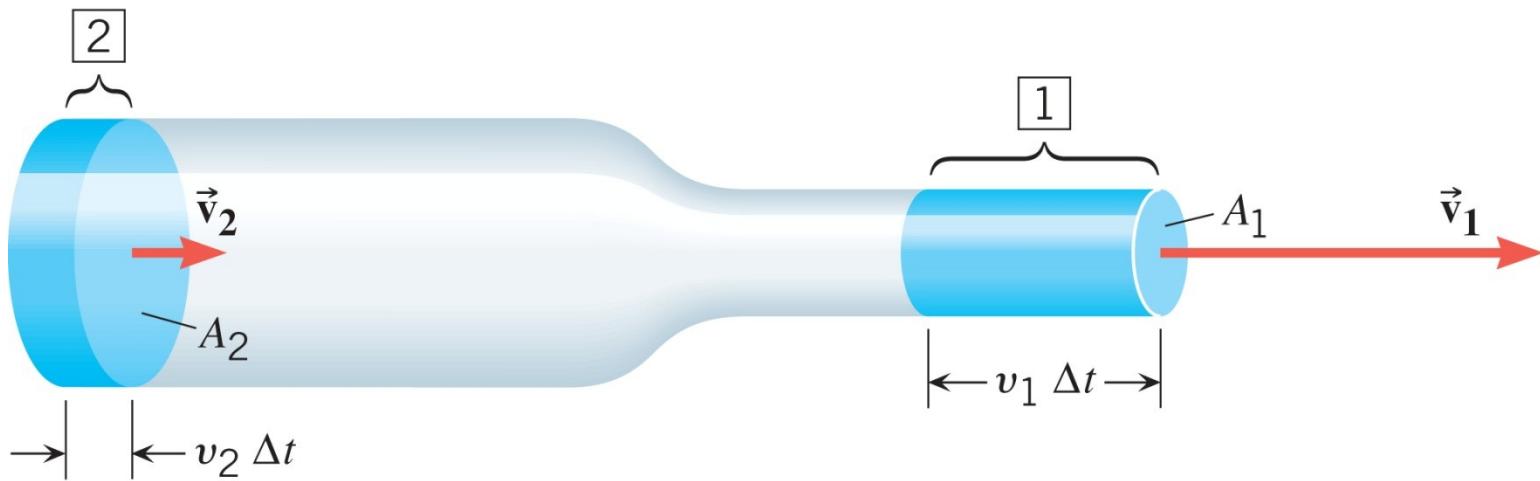
jedinica SI za maseni protok: kg/s

11.8 Jednadžba kontinuiteta

Za nestlačivi fluid: $\cancel{\rho}_1 A_1 v_1 = \cancel{\rho}_2 A_2 v_2$ $A_1 v_1 = A_2 v_2$

Volumni protok Q : $Q = A v$

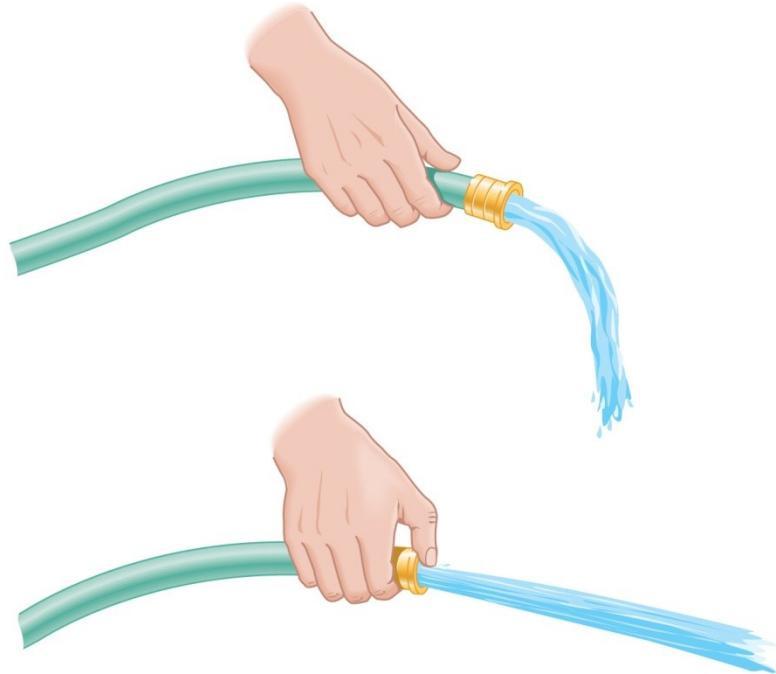
WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

Primjer 12 Crijevo za polijevanje

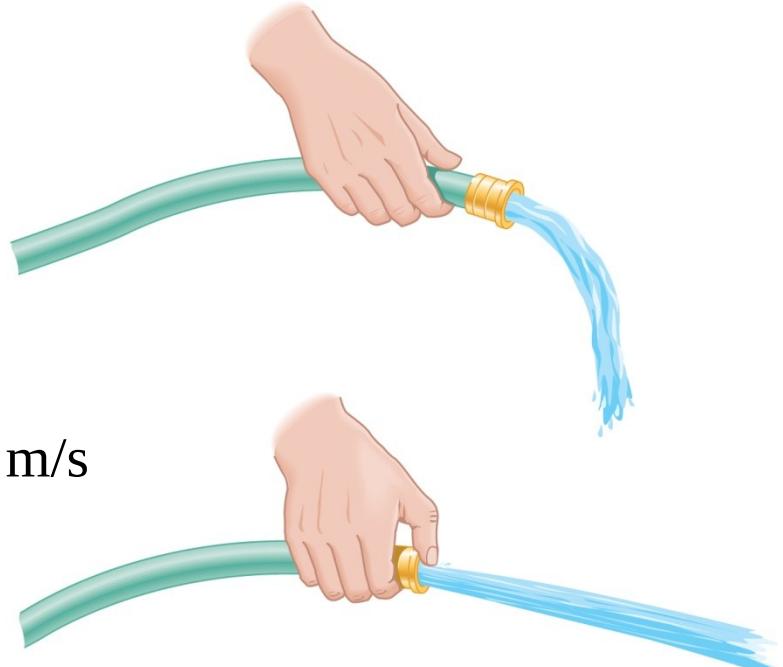
Crijevo za polijevanje ima otvor poprečnog presjeka $2,85 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2$. Tim se crijevom kanta volumena 8,00 L napuni za 30 s.

Kolikom brzinom voda: (a) nesmetano izlazi kroz crijevo?
(b) izlazi kroz crijevo čiji je izlazni poprečni presjek smanjen na polovicu?

11.8 Jednadžba kontinuitetu

(a) $Q = A v$

$$v = \frac{Q}{A} = \frac{(8,00 \cdot 10^{-3} \text{ m}^3)/(30,0 \text{ s})}{2,85 \cdot 10^{-4} \text{ m}^2} = 0,936 \text{ m/s}$$

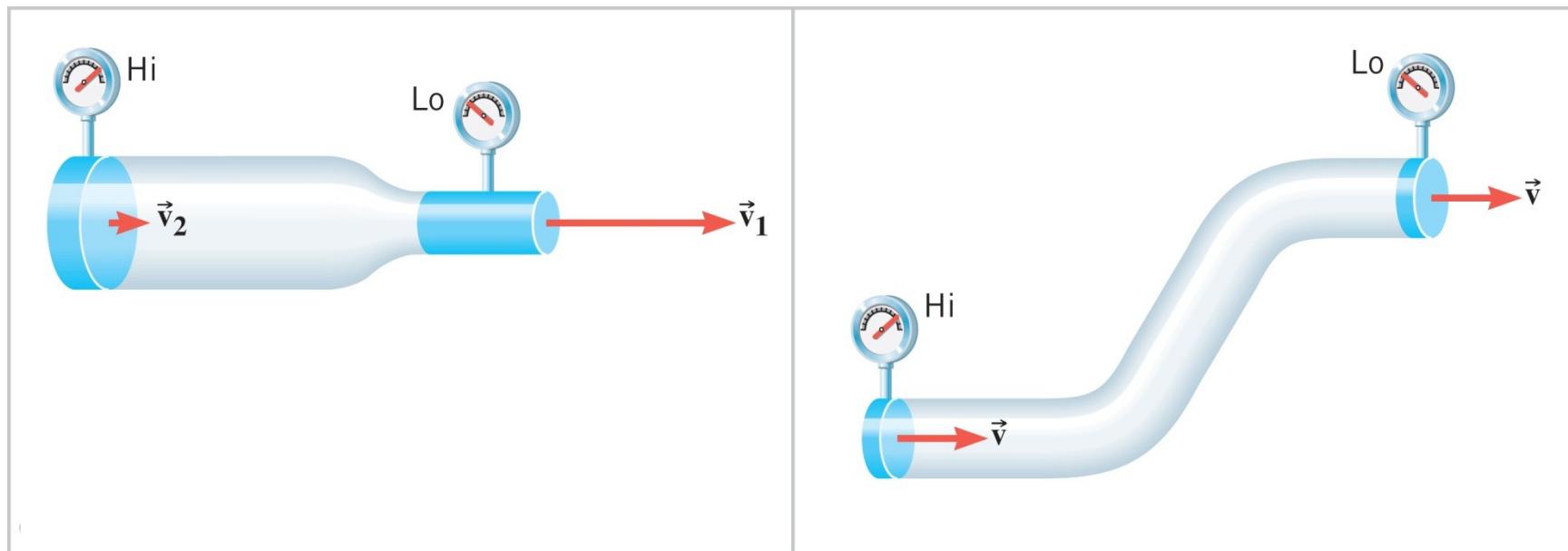
(b) $A_1 v_1 = A_2 v_2$

$$v_2 = v_1 \frac{A_1}{A_2} = 0,936 \text{ m/s} \cdot \frac{A_1}{0,5 \cdot A_2} = 0,936 \text{ m/s} \cdot 2 = 1,87 \text{ m/s}$$

11.9 Bernoullijeva jednadžba

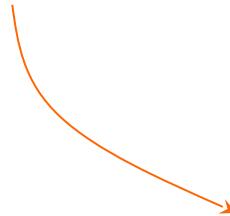
Fluid ubrzava prema području nižeg tlaka.

Iz odnosa tlaka i dubine, tlak je niži na višem nivou (ako se presjek cijevi ne mijenja).

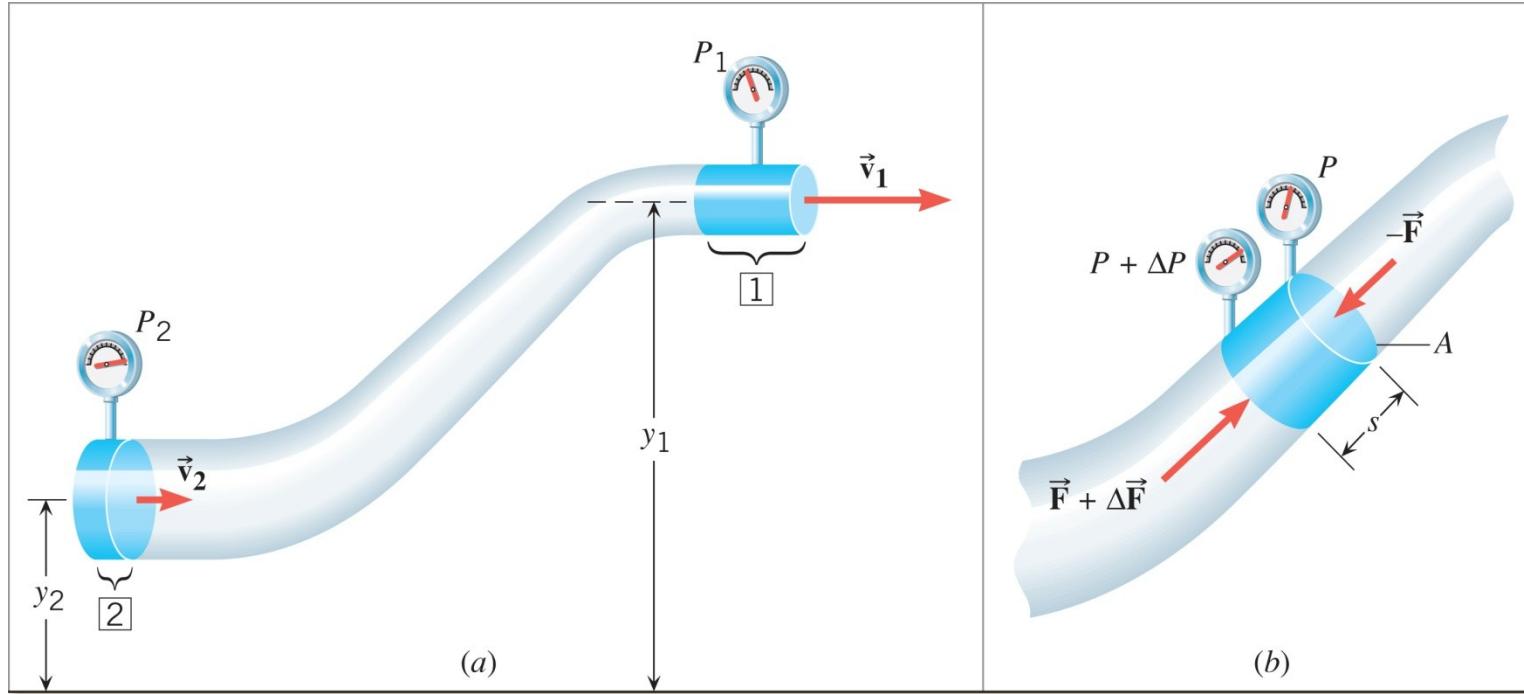

11.9 Bernoullijeva jednadžba

$$\Delta W = \Delta F \cdot s = \Delta p \cdot A \cdot s = (p_2 - p_1) \cdot V$$

$$\Delta W = \left(\frac{1}{2} m v_1^2 + m g y_1 \right) - \left(\frac{1}{2} m v_2^2 + m g y_2 \right)$$

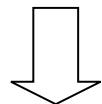

WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

11.9 Bernoullijeva jednadžba

$$(p_2 - p_1) \cdot V = \left(\frac{1}{2} m v_1^2 + m g y_1 \right) - \left(\frac{1}{2} m v_2^2 + m g y_2 \right)$$

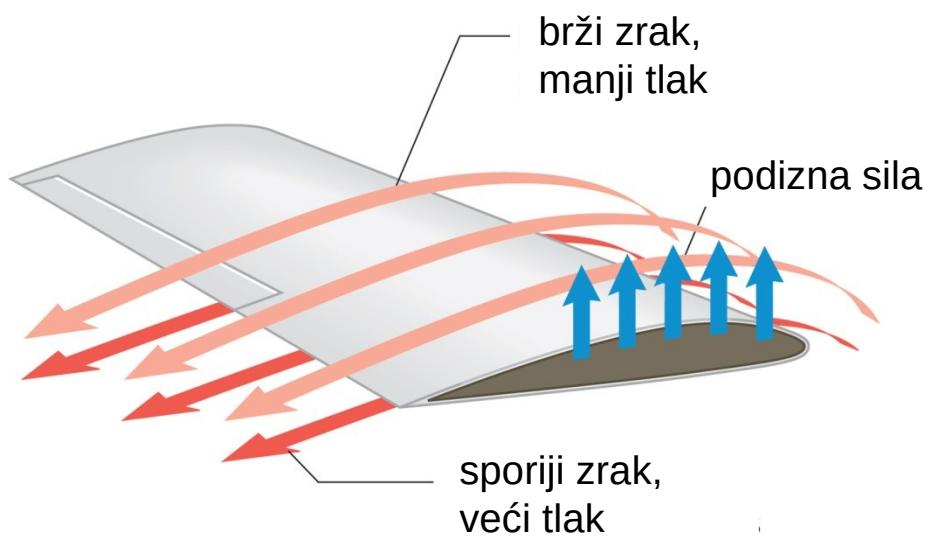
$$p_2 - p_1 = \frac{1}{2} \rho v_1^2 + \rho g y_1 - \frac{1}{2} \rho v_2^2 - \rho g y_2$$

BERNOULLIJEVA JEDNADŽBA

Pri stalnom toku neviskoznog, nestlačivog fluida, tlak, brzina i visina povezani su ovako:

$$p_1 + \frac{1}{2} \rho v_1^2 + \rho g y_1 = p_2 + \frac{1}{2} \rho v_2^2 + \rho g y_2$$

11.10 Primjene Bernoullijeve jednadžbe

(a)

(b)

Joe McBride/Getty Images

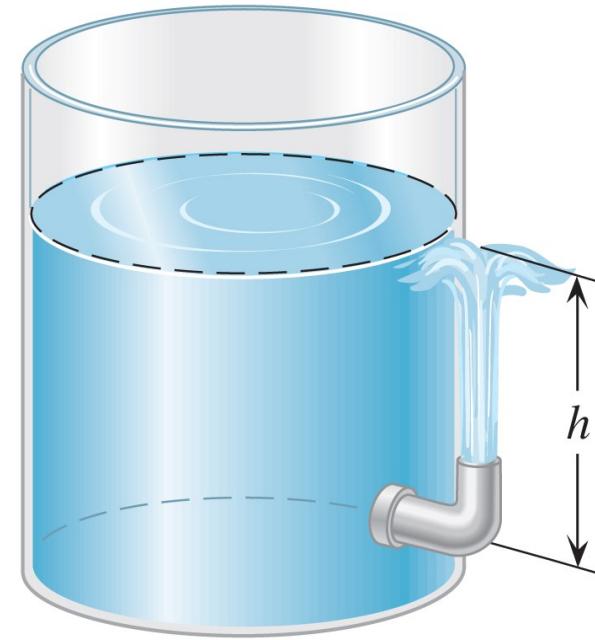
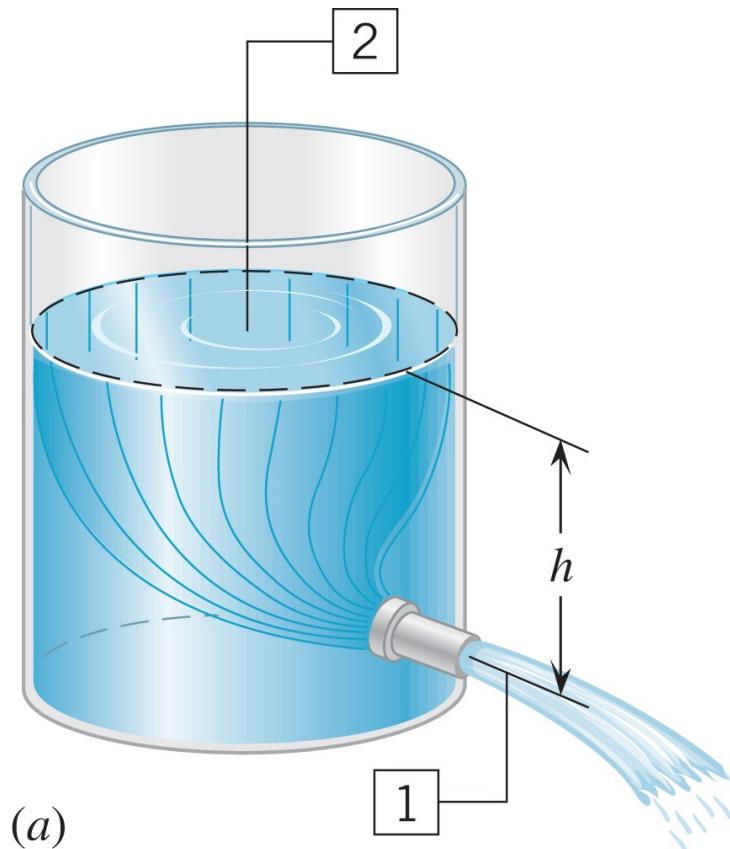
WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

Primjer 16 Brzina istjecanja

Rezervoar je s gornje strane otvoren.

Izvedite izraz za brzinu kojom tekućina izlazi iz cijevi na dnu.

(b)

WILEY

Copyright © 2015 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved.

11.10 Primjene Bernoullijeve jednadžbe

$$p_{\text{atm}}$$

$$\cancel{p_1} + \frac{1}{2} \rho v_1^2 + \rho g y_1$$

$$p_{\text{atm}}$$

$$v_2 \approx 0$$

$$\cancel{p_2} + \frac{1}{2} \cancel{\rho v_2^2} + \rho g y_2$$

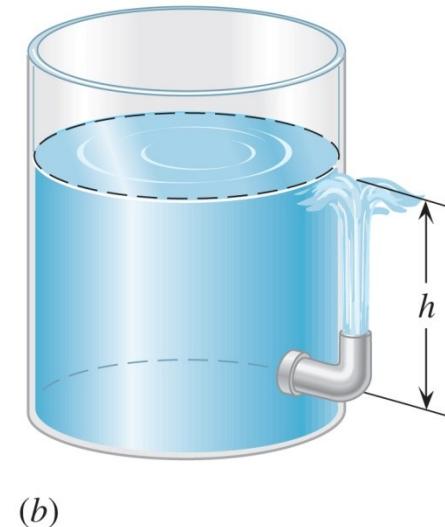
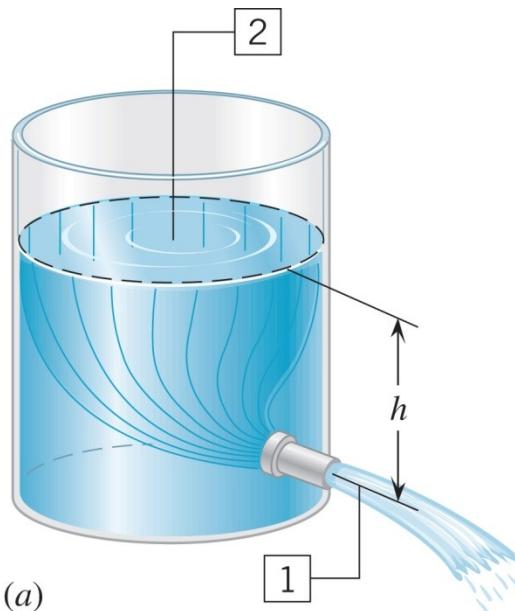
$$\frac{1}{2} \rho v_1^2 + \rho g y_1 = \rho g y_2$$

$$\frac{1}{2} \cancel{\rho v_1^2} = \cancel{\rho g h}$$

$$\downarrow$$

$$v_1 = \sqrt{2gh}$$

$$y_2 - y_1 = h$$

WILEY

ZADACI ZA VJEŽBU

1. Jedan kraj žice pričvršćen je za strop, a na drugom kraju visi puna mjedena kugla. Napetost žice je 120 N. Odredite polumjer kugle.

RJEŠENJE: 7,0 cm

2. Hipotetski sferni planet građen je samo od željeza. Odredite period satelita koji oko tog planeta orbitira uz samu površinu.

RJEŠENJE: 71 min

3. Osoba težine 625 N vozi bicikl težine 98 N. Prepostavite da je težina jednako raspoređena na oba kotača. Kolika je dodirna površina svake gume s tlom ako je tlak u svakoj gumi $7,60 \cdot 10^5$ Pa?

RJEŠENJE: $4,76 \cdot 10^{-4}$ m²

4. Skijaš mase 58 kg spušta se niz padinu nagiba 35° . Dodirna površina svake skije sa snijegom je $0,13$ m². Odredite tlak kojim svaka skija pritišće snijeg.

RJEŠENJE: 1800 Pa

ZADACI ZA VJEŽBU

5. Pliva patka preko Save. Izračunajte prosječnu gustoću patke ako je 25% njezinog obujma stalno pod vodom?

RJEŠENJE: 250 kg/m^3

6. Gustoća leda je 917 kg/m^3 , a gustoća morske vode 1025 kg/m^3 . Polarni medvjed sjedi na santi leda obujma $5,2 \text{ m}^3$. Odredite masu najtežeg medvjeda koji može sjediti na santi, a da santa ne bude potpuno pod vodom.

RJEŠENJE: 560 kg

7. Pacijent koji se oporavlja od operacije dobiva infuziju. Svakih šest sati primi $9,5 \cdot 10^{-4} \text{ m}^3$ tekućine gustoće 1030 kg/m^3 . Odredite maseni tok u kg/s .

RJEŠENJE: $4,5 \cdot 10^{-5} \text{ kg/s}$

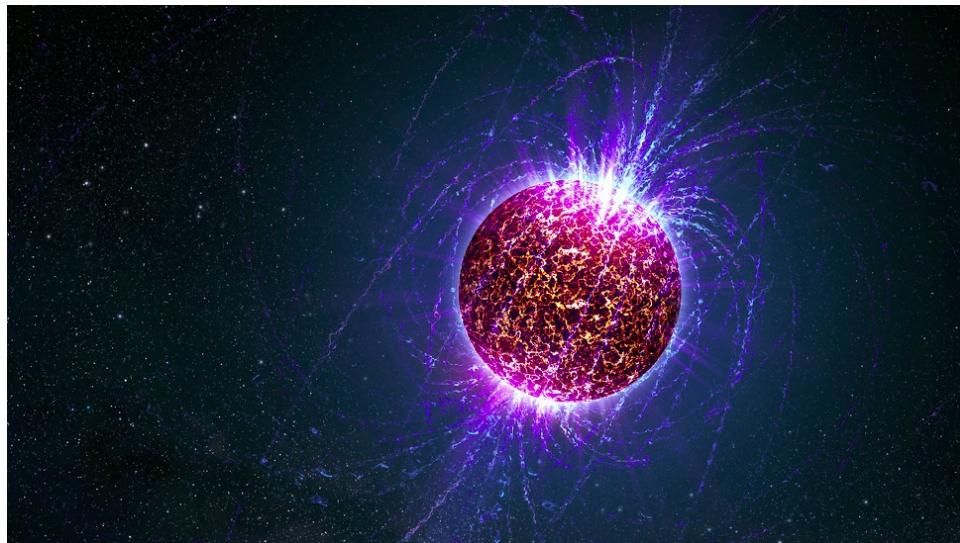
8. Avionsko krilo dizajnirano je tako da brzina zraka iznad krila bude 251 m/s onda kad je brzina zraka ispod krila 225 m/s . Gustoća zraka je $1,29 \text{ kg/m}^3$. Kolika podizna sila djeluje na krilo površine $24,0 \text{ m}^2$?

RJEŠENJE: $1,92 \cdot 10^5 \text{ N}$

ZADACI ZA VJEŽBU

9. Neutronske zvijezde sastoje se samo od neutrona i nevjerojatno su guste. Tipična masa i polumjer neutronske zvijezde mogu biti $2,7 \cdot 10^{28}$ kg i $1,2 \cdot 10^3$ m.
- a) Odredite gustoću te zvijezde.
 - b) Kolika bi bila masa novčića (obujma $2,0 \cdot 10^{-7}$ m³) kad bi bio napravljen od istog materijala?

RJEŠENJE: $3,7 \cdot 10^{18}$ kg/m³; $7,5 \cdot 10^{11}$ kg (750 milijuna tona)

10. Tok vode kroz cijev je $1,50$ m³/s. Odredite brzinu vode kroz onaj dio cijevi koji ima polumjer $0,500$ m.

RJEŠENJE: $1,91$ m/s

PITANJA ZA PONAVLJANJE

1. Fluid
2. Gustoća
3. Tlak
4. Atmosferski tlak
5. Pacalovo načelo
6. Uzgon
7. Arhimedov zakon
8. Idealni fluid
9. Jednadžba kontinuiteta
10. Bernoullijeva jednadžba